

**"POLITIČKA
PARTICIPACIJA
ROMA S
NAGLASKOM NA
POLITIČKU
PARTICIPACIJU
ROMKINJA" U
ZEMLJAMA REGIJE**

voditelj istraživanja: “Rodna dimenzija uzroka odustajanja RAE djece od obaveznog školovanja u zemljama regije“
K-faktor d.o.o. - Mladen Majetić

terenski rad: *Bolja Budućnost iz BiH, Centar za romske inicijative iz Crne Gore, Romsko srce iz Hrvatske, Bibija - Romski ženski Centar iz Srbije sa svojim suradnim partnerskim organizacijama*

obrada podataka: *Mladen Majetić*

autor izvještaja: *Mladen Majetić*

Zagreb, listopad, 2011

Isporučeno: CARE NWB

Istraživanje je nastalo uz podršku i suradnju

Sadržaj ne odražava stajališta CARE NWB, nego je za njega odgovoran K-faktor d.o.o.

K-faktor

K-faktor d.o.o., Nova cesta 190, 10000 Zagreb, Hrvatska www.k-faktor.hr

Sadržaj

UVOD	4
<i>METODOLOGIJA</i>	5
<i>Tematske cjeline koje je istraživanje trebalo obuhvatiti</i>	5
<i>Uzorak i način odabira ispitanika/ica</i>	5
<i>Provedba anketnog istraživanja</i>	7
PRIKAZ REZULTATA	10
<i>Vrsta angažmana i mandat</i>	10
<i>Percepcija uloge, kvaliteta i efikasnosti</i>	21
<i>Konzultativni mehanizmi i prakse predstavnika/ica Roma, Aškala i Egipćana u radnim ili savjetodavnim tijelima</i>	28
ZAKLJUČCI	30
POLICY PREPORUKE	34

UVOD

Oснаživanje žena Romkinja je trogodišnji regionalni projekt koji se provodi u četiri zemlje zapadnog Balkana (Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Srbija i Crna Gora). Projekt je usmjeren na jačanje položaja žena Romkinja, kroz romske ženske organizacije aktivne u regiji. CARE NWB je imao ulogu voditelja projekta i mentora ključnim partnerskim organizacijama u provedbi projektnih zadaća.

Cilj projekta je: Ojačati položaj Romkinja u društvima zapadnog Balkana kroz potporu naporima organizacija, institucija i ministarstava uključenih u protu-diskriminaciju, osnaživanje i promidžbene kampanje za afirmiranje manjinskih prava u ciljnim zemljama.

Projekt djeluje kroz partnerstvo s četiri ključne ženske romske NVO- partnera, po jedna iz svake od 4 ciljne zemlje. To su: Bolja Budućnost iz BiH, Romsko srce iz Hrvatske, Bibija - Romski ženski Centar iz Srbije, Centar za romske inicijative iz Crne Gore.

Projekt nastoji napraviti pozitivne promjene sljedećim podciljevima:

1. Unaprijeđen zagovarački položaj ženskih romskih organizacija;
2. Kapaciteti partnerskih organizacija za provedbu projekata usmjerenih na osnaživanje Romkinja u regiji Zapadnog Balkana izgrađeni,
3. Učinkovita regionalna mreža koja će biti instrument za razmjenu najboljih praksi i modela politike i podizanje svijesti o statusu Romkinja u regiji uspostavljen i funkcionalan.
4. Svijest specifičnih ciljnih skupina i šire javnosti o statusu Romkinja, kao i o rizicima za romske djevojčice da postanu žrtve trgovine ljudima su unaprijeđeni.

Istraživanja s naglaskom na rodnu komponentu dio su regionalnog projekta CARE NWB i to podcilja br. 1. Unaprijeđen zagovarački položaj ženskih romskih organizacija, te je definirano da će istraživanje koordinirati i nadzirati Mladen Majetić iz K-faktora, a provoditi svaki od ključnih partnera u RWE regionalnom projektu, zajedno sa svojim suradnim organizacijama. Modaliteti tih suradnji su opisani projektnim prijedlozima, a u skladu s srednjoročnom evaluacijom¹ (2010), te razvojnim i operativnim planom provedbe istraživanja u 4 zemlje koje je participativnim metodama proveo i vodio Mladen Majetić iz K-faktor d.o.o, Zagreb. 2

Tako su se 4 partnerske organizacije u RWE regionalnom projektu obratile CARE NWB za mali grant predviđen u budžetu regionalnog projekta kako bi se uspješno dovršila i ta komponenta regionalnog projekta.

¹ 1 Srednjoročnu evaluaciju je proveo Mladen Majetić K-Faktor d.o.o. iz Zagreba (kolovoz,2010)

² 2 Zadaci koji su obavljeni: Voditi proces pripreme za istraživanje i poticati sudjelovanje svih ključnih partnera organizacije, razvijanje upitnika; Osigurati sinergiju među istraživačkim segmenata, imajući u vidu razinu vještine i sposobnosti ključnih partnera; Voditi pripremne istraživačke radnje; Pružati pravovremene savjete preko Interneta partnerskim organizacijama u smislu prikupljanja, analiziranja i prezentiranja podataka istraživanja; Osigurati redovito on-line savjetovanje na partnerskim organizacijama za sačinjavanje izvještaja nalazima istraživanja; Osigurati da istraživanje služi kao koristan alat i da je u skladu s ciljevima RWE-Regionalnim projektom.

Prema vođenim procesima i usuglašenim dogovorima među svim dionicima regionalnog projekta tijekom evaluacije i drugih radionica - oba istraživanja bi trebala poslužiti za potrebe javnog djelovanja u okvirima RWE regionalnog programa kojeg podržava CARE NWB, te ukazivanja na postojanje, i oblike pojavnosti istraženih tema na okruglima stolovima i tribinama koje će organizirati RWE partneri. Nadalje, rezultati istraživanja će se koristiti za potrebe regionalne konferencije koja će se organizirati kao jedna od zagovaračkih aktivnosti RWE regionalnog projekta.

METODOLOGIJA

Tematske cjeline koje je istraživajne trebalo obuhvatiti

- percepcije predstavnika romske populacije na lokalnim razinama ili onih predstavnika romske populacije koji su iz tih ciljanih lokalnih zajednica uključeni u nacionalne razine o rodnoj dimenziji rada, moći i utjecaja, pripremljenosti i informiranosti, kvaliteti sudjelovanja RAE predstavnika/ica i dr.
- utvrđivanje načina održavanja i osiguravanja distribucije informacija od strane uključenih romskih predstavnika
- utvrđivanje načina i procedura imenovanja onih romskih predstavnika-ica koji su uključeni u savjetodavna ili druga tijela
- utvrđivanje stupnja poznavanja postojanja mehanizama za političku participaciju na svim razinama
- utvrđivanje načina na koji predstavnice/ici romske populacije informiraju sugrađane/ke o sadržaju programa, politika i procedura o kojima se odlučuje u savjetodavnim tijelima u čijem radu sudjeluju ili u koje su uključeni.
- utvrđivanje zastupljenosti problematike vezane u romsku populaciju u programe ogranaka političkih partija koje imaju udio u izvršnoj vlasti na lokalnoj ili nacionalnoj razini
- utvrđivanje percepcije stranačkih dužnosnika na lokalnim razinama kao i percepcije predstavnika izvršne vlasti na lokalnim razinama o političkoj participaciji romske populacije

Uzorak i način odabira ispitanika/ica

Obzirom da su 4 partnerske organizacije u okviru istog projekta, kojim su financirane istraživačke aktivnosti, provodile i istraživanje o Rodnoj dimenziji uzroka odustajanja romske (RAE) djece od obaveznog školovanja u zemljama regije, na istim administrativnim teritorijalnim jedinicama se ciljano istraživalo i o uključenosti romskih (REA) predstavnika/ica i njihovoj participaciji u donošenju odluka u institucijama i savjetodavnim tijelima koja su predviđena nacionalnim ili lokalnim politikama i procedurama, te parlamentarnim političkim strankama/partijama koje imaju ogranke u istim administrativnim teritorijalnim jedinicama.

U projektu su aktivno sudjelovale 4 romske organizacije (Bolja Budućnost, Romsko srce, Bibija - Romski ženski Centar, Centar za romske inicijative) iz 4 zemlje (Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije i Crne Gore), te je uzorak ispitanika/ica definiran prema teritorijalnim jedinicama svake zemlje i to na način da je provjerena okvirna brojčana podudarnost u ključnim kriterijima: broj stanovnika, broj

Roma, Egipćana i Aškali (RAE) populacije, broj romskih naselja, broj predškolskih ustanova i osnovnih škola.

1.Tablica: Broj stanovnika, broj RAE populacije, broj romskih naselja, broj škola u koje idu RAE djeca,

Općina	Broj stanovnika opći	Broj Roma (RAE)	Broj Romskih (RAE) naselja	Broj škola u koje idu Romi (RAE)
Kruševac, Srbija	131,368	2,462	9	5
Prokuplje, Srbija	48,501	2,459	6	4
Berane, Crna Gora	30,000	800	4	2
Nikšić, Crna Gora	80,000	1,001	5	3
Podgorica, Crna Gora	136,473	6,300	9	3
Visoko, BiH	46,160	348	4	3
Tuzla, BiH	131,618	6,285	13	11
Zenica, BiH	145,517	4,049	9	15
Slavonija OBZ, RH	287,873	2,150	5	5
Baranja OBZ, RH	42,633	2,980	5	6

Općina	Broj stanovnika opći	Broj Roma (RAE)	Broj Romskih (RAE) naselja
Srbija	179869	4921	15
Crna Gora	246473	8101	18
BiH	323295	10682	26
RH	330506	5130	10

Četiri partnerske romske organizacije su provodile istraživanje ograničene teritorijalne pokrivenosti, usmjereno na postojanje i iskoristivost mogućnosti, u okvirima postojećih mehanizama, za participaciju romskih (REA) predstavnika/ica u upravnim/savjetodavnim tijelima javne uprave ili institucijama i organizacijama.

Preliminarno istraživanje se provodilo na državnoj razini o postojećim procedurama za nominiranje, izbor i imenovanje u savjetodavna tijela, te broju uključenih romskih (REA) predstavnika/ica, postojanju institucionalnih mehanizama i uključenosti romske (REA) populacije sa naglaskom na rodnu dimenziju.

U ovoj fazi mapirani su: A] predstavnici/ice romske populacije koji su angažirani u nekim od savjetodavnih tijela, B] predstavnici većinske populacije angažirani u nekim od savjetodavnih tijela a koji se bave problematikom Roma ili su u direktno suradnju sa njima.

Preliminarno su savjetodavna tijela mapirana prema razini djelovanja savjetodavnog tijela (nacionalni, regionalni, lokalni); radi li se o upravnom tijelu; kakva je procedura imenovanja: . pisana ili ne procedura imenovanja,, imenovanje se vrši nakon provedenih izbora; imenovanje se odvija na

preporuku nadležnog tijela; imenovanje se odvija na preporuku nekog člana/ice tijela; imenovanje se vrši na preporuku ali nije jasno čiju itd. s ciljem osiguranja različitih institucionalnih razina i njihovih procedura imenovanja u uzorku predstavnika/ica savjetodavnih tijela.

Provedba anketnog istraživanja

Istraživanje je provedeno na dvije ciljne skupine za koje su pripremljena dva odvojena upitnika.

- Jedan upitnik koji se odnosio na A] predstavnike/ice romske populacije angažiranima u nekim od savjetodavnih tijela, B] predstavnike/ice većinske populacije angažiranima u nekim od savjetodavnih tijela. Uvjet je bio da se ta savjetodavna tijela bave i problematikom Roma. Taj upitnik je sadržavao 43 pitanja kojima smo nastojali odgovoriti na postavljene ciljeve istraživanje
- Drugi upitnik se odnosio na predstavnike/ice parlamentarnih političkim stranka/partija koje imaju ogranke u ciljanim administrativnim teritorijalnim jedinicama. Taj upitnik je sadržavao 25 pitanja kojima smo nastojali odgovoriti na postavljene ciljeve istraživanje.

Na temelju preliminarnog mapiranja podataka prikupljene su e-mail adrese mapiranih osoba te se na tako pripremljene adresare elektroničkom poštom slao poziv da popune online upitnik sa pojašnjenjima svrhe popunjavanja istog.

Ukoliko se neki od predstavnika izjasnio da eventualno nije u mogućnosti da popuni upitnik na taj način, istima se upitnik nosio u tiskanoj kopiji, te je naknadno unesen u Internet aplikaciju.

S namjerom da se potakne što veći broj ispitanika da participiraju u istraživanju, telefonskim putem su obavljani razgovori sa svim osobama koje su identificirane kao one od značaja za istraživanje i u više navrata je provjeravano da li su dostavili odgovore, kao i da li imaju tehničkih problema u procesu popunjavanja upitnika.

2.Tablica: Prikupljeni podaci u regiji

Istraživanje je provedeno na uzorku od 84 ispitanika/ica konstruiranom u skladu s mapiranim osobama tijekom preliminarnog istraživanja po mjestima, općinama i gradovima gdje se istraživanje provodilo.

Anketiranje je provedeno u razdoblju od 22.07.2011.-17.09.2011.

U sve 4 države su prikupljeni podaci za 32 predstavnika/icu u savjetodavnim tijelima, 35 zaposlenih u javnoj upravi i 16 osoba koje sudjeluju u savjetodavnom tijelu u čijem radu sudjeluju predstavnici/ice Roma, Aškala, Egipćana.

	predstavnici-ce Roma, Aškala, Egipćana savjetodavnim tijelima	zaposleni u javnoj upravi koje se bavi problemima Roma, Aškala, Egipćana	sudjeluju u savjetodavnom tijelu u čijem radu sudjelujem ima predstavnika-ica Roma, Aškala, Egipćana
Bosna i Hercegovina	10	7	4
Crna Gora	3	7	1
Hrvatska	5	4	3
Srbija	14	17	8

Država u kojoj živite i djelujete		
	Postotak Ispitanika/ica	Frekvencija
Bosna i Hercegovina	25.3%	21
Crna Gora	13.3%	11
Hrvatska	14.5%	12
Srbija	47.0%	39
	Ispitanika/ica	83
	Ispitanici/ice koji nisu odgovorili	1

Jedan upitnik je bio pripremljen za predstavnike-ce Roma, Aškala, Egipćana u savjetodavnim tijelima, zaposleni u javnoj upravi a bave se problemima Roma, Aškala i Egipćana, onima koji sudjeluju u nekom savjetodavnom tijelu u čijem radu ima predstavnika/ica Roma, Aškala, Egipćana. Ukupno je pozvano 140 osoba da popune anketu, a odazvalo se njih 84.

3.Tablica: Uzorak za upitnik # 1

Država	predstavnici-ce Roma, Aškala, Egipćana u savjetodavnim tijelima			zaposleni u javnoj upravi a bave se problemima Roma, Aškala, Egipćana			sudjeluju u savjetodavnom tijelu u čijem radu sudjelujem i m a predstavnika-ica Roma, A š k a l a , Egipćana
	poslano online	prikupljeno online	prikupljeno ručni unos	poslano online	prikupljeno online	prikupljeno ručni unos	
Bosna i Hercegovina	19	8	2	8	3	4	4
Crna Gora	13	4	0	6	5	2	1
Hrvatska	30	4	1	0	4	0	3
Srbija	44	6	8	20	13	4	8

4.Tablica: Uzorak za upitnik # 2

Drugi upitnik je bio pripremljen za predstavnike-ce parlamentarnih političkih stranaka koje ujedno imaju i ogranke u područjima opisanima u Tablici 1. Ukupno je pozvano 64 osobe da popune anketu, a odazvalo se njih 4. Obzirom na vrlo mali broj prikupljenih odgovora na ovaj upitnik, istraživački tim odlučio je da podatke prikupljene ovim upitnikom ne obrađuje i ne prikazuje u ovom izvještaju.

Država	predstavnike/ce političkih partija	
	poslano	prikupljeno
Bosna i Hercegovina	7	2
Crna Gora	22	4
Hrvatska	14	2
Srbija	21	3

PRIKAZ REZULTATA

5. Tablica: Etnička pripadnost ispitanika/ica

Kako se deklarirate ? Ispitivanje provodimo u Hrvatskoj, Srbiji, Bosni i Hercegovini, te u Crnoj Gori u kojoj postoje sve tri etničke skupine.

	Postotak Ispitanika/ica	Frekvencija
Ostali	35.8%	24
Rom-Romkinja	58.2%	39
Aškali-inja	0.0%	0
Egipćanin-ka	6.0%	4
	Ispitanika/ica	67
	Ispitanici/ice koji nisu odgovorili	17

Iz Tablice 5 vidljivo je da je na pitanje “Kako se deklarirate” odgovorilo 67 osoba, od kojih se 24 izjašnjavaju kao ostali; 39 kao Rom-Romkinja, a niti jedna osoba kao Aškali-Aškalinja, dočim se identificira 4 Ispitanika/ica kao Egipćanin-Egipćanka, a 17 ispitanika/ica se nije izjasnilo.

U naknadnoj obradi podataka rezultati pokazuju da je od ukupnog broja ispitanika/ica njih 23 RAE žene, a 20 je RAE muškaraca. Taj broj RAE žena i muškaraca se konzistentno pojavljuje u svim odgovorima, iz čega je moguće zaključiti da je 41 ispitanik/ica od ukupno 84 iz većinske populacije.³

Vrsta angažmana i mandat

6.Tablica: Vrsta angažmana

Da li učestvujete u radu nekog radnog ili savjetodavnog tijela, odnosno u javnoj upravi, a u jednoj od država: Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Hrvatskoj ili Srbiji

	RAE Ž	RAE M	Ostali	
učestvujem kao predstavnik ili predstavnica Roma, Aškala, Egipćana u savjetodavnom tijelu	16	11	32	
nisam predstavnik ili predstavnica Roma, Aškala, Egipćana, ali u savjetodavnom tijelu u čijem radu sudjelujem ima predstavnika ili predstavnica Roma, Aškala, Egipćana	0	2	16	
zaposlen/a sam u tijelu javne uprave koje se bavi problemima Roma, Aškala, Egipćana	7	7	35	
	Ispitanika/ica	23	20	83
	Ispitanici/ice koji nisu odgovorili	0	0	1

Iz Tablice 6 je vidljivo da 16 RAE žena (od kojih 14 Romkinja i 2 Egipćanke), 11 RAE muškaraca jesu predstavnici/ice Roma, Aškala, Egipćana u radu nekog radnog ili savjetodavnog tijela, dok ostalih ima 32 ispitanika/ice.

³ u BIH konstitutivnih naroda

2 RAE muškarca nisu predstavnici Roma, Aškala, Egipćana u savjetodavnom tijelu, ali sudjeluju u savjetodavnom tijelu u čijem radu ima predstavnika ili predstavnica Roma, Aškala, Egipćana. U istoj kategoriji ima i 16 ispitanika/ica iz većinske populacije.

U trećoj kategoriji, odnosno zaposlenih u javnoj upravi - u tijelu koje se bavi problemima Roma, Aškala, Egipćana ima 7 RAE žena i 7 RAE muškaraca. U istoj kategoriji je 35 ispitanika/ica iz većinske populacije.

Iz distribucije odgovora vidljivo je da je rodna zastupljenost između RAE žena i muškaraca ujednačena u svim kategorijama, a postojeće razlike su neznatne da bi se na osnovu njih moglo zaključiti drugačije. Postoji međutim vidljiv nerazmjer između ispitanika/ica koji se deklariraju kao Romi u odnosu na ispitanike/ice iz razreda većinske populacije u kategoriji zaposlenih u javnoj upravi - u tijelu koje se bavi problemima Roma, Aškala, Egipćana.

7.Tablica: Na kojoj razini je tijelo javne uprave koje se bavi problemima Roma, Aškala, Egipćana u kojem ste zaposleni

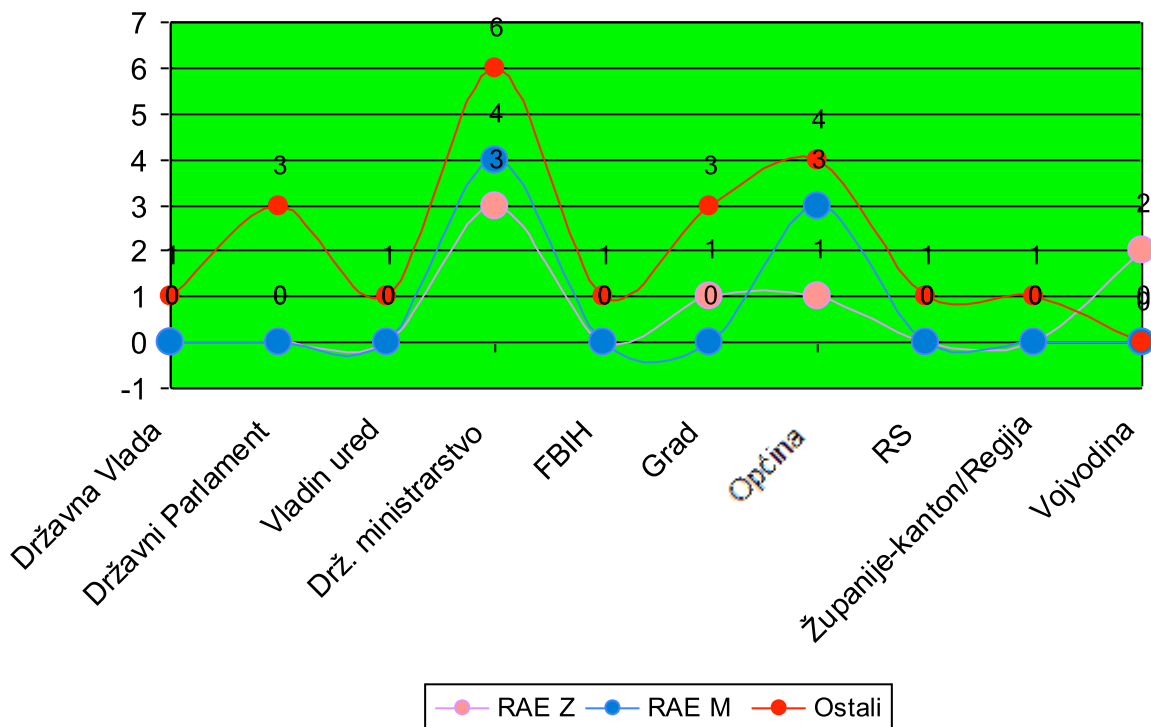
Na kojoj razini djeluje tijelo javne uprave u kojem ste zaposleni/a, a bavi se problemima Roma, Aškala, Egipćana u jednoj od država: Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Hrvatskoj ili Srbiji

	RAE Ž	RAE M	Ostali	
Državna Vlada	0	0	1	
Državni Parlament	0	0	3	
Državni vladini uredi ili kancelarije	0	0	1	
Državno Ministarstvo	3	4	6	
Federacija BiH	0	0	1	
Grad	1	0	3	
Općina/Opština	1	3	4	
Republika Srpska	0	0	1	
Županija-Region-Kanton	0	0	1	
Pokrajinski sekretarijat za upravu, propise i nac. manjine, Vlada Vojvodine	2	0	0	
	Ispitanika/ica	9	7	21
	Ispitanici/ice koji nisu odgovorili	14	13	20

Tablica 7 prikazuje distribuciju uključenosti ispitanika u savjetodavna tijela ili tijela javne uprave od parlamentarne do lokalne razine. Prikupljeni podaci o uključenosti prema razinama su relativno ujednačeni prema rodnoj zastupljenosti RAE žena i muškaraca i ostalih ispitanika na lokalnim razinama i razini državnih ministarstava, na kojoj je ujedno najviše ispitanika zaposleno.

Postoji primjetan nerazmjer između ispitanika/ica koji se identificiraju kao pripadnici RAE manjine u odnosu na većinsku populaciju, i to na zakonodavnoj i izvršnoj državnoj razini u kojima nema niti jedne zaposlene RAE osobe.

I. **Grafikon: Zaposlenost u tijelima javne uprave koja se bave problemima Roma, Aškala, Egipćana prema rodu i manjinskoj pripadnosti**

8.Tablica: Na kojoj razini je radno ili savjetodavno tijelo u čijem radu sudjelujete

Na kojoj razini je radno ili savjetodavno tijelo u čijem radu sudjelujete	RAE Ž	RAE M	Ostali
Državni Parlament	5	1	6
Državna Vlada	0	3	0
Državno Ministarstvo	0	0	0
Državni zavodi ili agencije	0	0	0
Državni vladini uredi ili kancelarije	2	2	0
Federacija BiH	0	1	1
Republika Srpska	2	2	1
Županija-Region-Kanton Parlament	0	1	0
Općina/Opština	7	2	4
Grad	0	0	1
Ni jedno od ponuđenog	0	1	0
ako ste obilježili "ni jedno od ponuđenog", molimo Vas par riječi objašnjenja	0	1	1
Ispitanika/ica	16	13	14
Ispitanici/ice koji nisu odgovorili	7	7	27

Tablica 8 prikazuje sudjelovanje ispitanika/ica u savjetodavnim tijelima pri različitim upravnim

razinama, a prema manjinskoj i rodnoj zastupljenosti. Participacija u savjetodavnim tijelima pri zakonodavnoj i izvršnoj državnoj razini je u ovom slučaju obrnuto proporcionalna zaposlenosti RAE populacije koja je razmatrana u Tablici 7, vidljivo je da je 5 RAE žena, a 1 RAE muškarac uključeno u savjetodavna tijela pri državnim parlamentima, kao i 6 ispitanika/ica iz većinske populacije, dočim na temelju prikupljenih odgovora niti jedan ispitanik/ica ne sudjeluje u savjetodavnim tijelima na razini državnih ministarstava, zavoda ili agencija. Pri razini državnih vladinih ureda ili kancelarija sudjeluje 2 RAE žena i muškaraca. Iz distribucije odgovora moguće je uočiti manji broj uključenih predstavnika/ica promatranog manjinskog naroda na razinama na kojima se kreiraju zakonski prijedlozi i rješenja te ostale javne politike važne za društvo u cijelosti, a time i manjinske grupe. Sudjelovanje u savjetodavnim tijelima na lokalnim razinama primjetno u je distribuciji odgovora, a govori u prilog većeg sudjelovanja RAE žena na ovim razinama (7 RAE žena u odnosu na 2 RAE muškarca).

9.Tablica: Funkcija/položaj u savjetodavnom tijelu u odnosu na rodnu i manjinsku zastupljenost

Na kojoj funkciji/položaju ste u tom radnom ili savjetodavnom tijelu				
	RAE Ž	RAE M	OSTALI	
kao član / članica	16	10	14	
predsjedavajuća /predsjedavajući	2	3	6	
izvršna funkcija/položaj	3	4	5	
promatrač/ica - sudjelujem po službenoj dužnosti	3	1	3	
ni jedno od ponuđenog	0	3	4	
	Ispitanika/ica	23	20	32
	Ispitanici/ice koji nisu odgovorili	0	0	9

U Tablici 9 su prikupljeni odgovori koji ukazuju na svojstvo u kojem ispitanici/ice sudjeluju u savjetodavnim tijelima koja se bave problemima Roma, Aškala i Egipćana. 26 osoba navodi da u tom radu sudjeluje samo kao član/ica, od čega 16 RAE žena i 10 RAE muškaraca, u odnosu na 14 osoba iz razreda većinske populacije. Ulogu predsjedavajućih u tim savjetodavnim tijelima obnaša tek 2 RAE žene, a 3 RAE muškarca. Indikativan je proporcionalan omjer RAE predstavnika/ica i predstavnika/ica većinske populacije u ulogama predsjedavajućih stoga što se radi o tijelima koja se bave problemima RAE populacije, pa bi se očekivati bilo i da uz dodijeljenu predsjedavajuću ulogu RAE populacija ima i veći utjecaj na kreiranje agende i tijek rasprava, kao i veći osjećaj moći pri razmatranju rješenja problema koji se odnose na manjinsku zajednicu koju predstavljaju. Indikativno je također da je skoro identičan omjer RAE žena koje predsjedavaju savjetodavnim tijelima u odnosu na druge dvije promatrane skupine kao i u Tablici 6 i Tablici 14 u kojima 20% RAE žena zaposlenih u tijelima javne uprave korespondira sa 22.7% sa fakultetski obrazovanih RAE žena.

10.Tablica: Sudjelovanje osoba u više savjetodavnih tijela prema rodnoj i manjinskoj zastupljenosti

U kolikom broju radnih ili savjetodavnih tijela ste uključeni				
	RAE Z	RAE M	Ostali	
ni u jednom radnom ili savjetodavnom tijelu	1	4	2	
1	13	11	15	
2	5	2	5	
3	2	1	5	
4	0	1	1	
5	2	1	0	
6	0	0	0	
7	0	0	0	
8	0	0	0	
9	0	0	0	
10	0	0	0	
vise od 10	0	0	0	
	Ispitanika/ica	23	20	28
	Ispitanici/ice koji nisu odgovorili	0	0	13
	Broj savjetodavnih tijela u koje su uključeni	42.00	31.00	44.00
	Prosjeck savjetodavnih tijela po osobi	1.83	1.55	1.57

Iz Tablice 10 moguće je vidjeti zastupljenost pojedinih osoba u više savjetodavnih ili radnih tijela koja se bave problematikom Roma, Aškala i Egipćana. Tako 5 RAE žena i 5 ispitanika/ica iz većinske populacije sudjeluje u 2 savjetodavna ili radna tijela; 2 RAE žene a čak 5 ispitanika/ica iz većinske populacije sudjeluje u 2 takva tijela; 2 RAE žene, odnosno 5 ispitanika/ica iz većinske populacije sudjeluje u 3 takva tijela; a 2 RAE žene sudjeluju u 5 takvih tijela. Ti podaci mogu indicirati dvojaku poruku, odnosno ukazivati na to da postoji međusektorski pristup u bavljenju RAE problemima jer iste osobe sudjeluju u više savjetodavnih ili radnih tijela, no, istovremeno mogu ukazivati i na zatvorenost i nemogućnost pristupa drugim predstavnicima i predstavnicima RAE populacije. Ista prizma se može primijeniti i na ispitanike/ice iz reda većinske populacije, s tim da ako se ne radi o međusektorskom pristupu, lako je zaključiti da nadležna tijela javne uprave i zakonodavac nemaju u svojim službama osobe zadužene i nadležne za bavljenje problematikom romske populacije, nego se ti poslovi dodjeljuju istim osobama, što može znatno utjecati na smanjenu raspoloživost i efikasnost onih koji tu ulogu obnašaju u više savjetodavnih ili radnih tijela pri različitim resorima izvršne vlasti.

11.Tablica: Angažman prema članstvu u različitim organizacijama

Obilježite da li ste član/ica u nekoj od dole navedenih vrsta organizacija			
	RAE Ž	RAE M	Ostali
Član/ica sam političke stranke/partije	1	7	11
Član/ica sam - romske- organizacije civilnog društva	9	14	3
Član/ica sam ženske romske organizacije civilnog društva	13	0	2
Član/ica sam neromske organizacije civilnog društva	2	0	5
Član/ica sam ženske neromske organizacije civilnog društva	2	1	1
Ni u jednom od ovoga nisam član/ica	4	4	10
Ispitanika/ica	23	20	32
Ispitanici/ice koji nisu odgovorili	0	0	9

Iz Tablice 11 vidljiva je znatno veća uključenost ispitanika/ica RAE muškaraca (7) i onih iz većinske populacije (11) u stranačke/partijske političke organizacije, nego li je to slučaj sa RAE ženama od kojih samo jedna (1) navodi da je članica političke stranke/partije. RAE žene su u većoj mjeri aktivne u organizacijama civilnog društva, kako općenito romskih ili ženskih romskih, tako i neromskih organizacija civilnog društva. Ukupno 26 RAE žena je uključeno u neku nestranačku organizaciju, za razliku od 15 RAE muškaraca, a 13 ispitanika/ica iz većinske populacije djeluju u nekoj nestranačkoj organizaciji. Ti podaci mogu indicirati da RAE žene u tim savjetodavnim tijelima, zbog nepostajanja stranačkog/partijskog zaleđa, imaju znatno manju moć u artikuliranju prioriteta i adekvatnih rješenja, nego li je to slučaj sa RAE muškarcima ili pripadnicima većinske populacije u istim savjetodavnim tijelima. Takve indicije su tim više relevantne, jer podaci iz Tablice 7 i Tablice 8 ukazuju da većina savjetodavnih ili radnih tijela u koje su RAE žene uključene jeste pri državnim zakonodavnim ili izvršnim razinama javne uprave. koja u tranzicijskim društvima u regiji nije profesionalizirana, nego njima upravljaju garniture postavljene od strane vladajućih političkih stranaka/partija.

12.Tablica: Vrsta angažmana u radnom ili savjetodavnom tijelu prema vrsti naknada, rodnoj i manjinskoj zastupljenosti

Kakva je vrsta Vašeg angažmana u radnom ili savjetodavnom tijelu				
	RAE Ž	RAE M	Ostali	
volonterka-r / bez naknade za rad	11	4	5	
volonterka-r / ali primam honorar za rad	0	0	1	
stalno zaposlena-n	2	3	4	
privremeno zaposlena-n	5	5	3	
autorski honorari	1	3	0	
po službenoj dužnosti	4	5	15	
	Ispitanika/ica	23	20	28
	Ispitanici/ice koji nisu odgovorili	0	0	13

Iz Tablice 12 temeljem prikupljenih odgovora uočljiv je znatno uvećan volonterski angažman RAE žena, njih 11 ima volonterski status, u odnosu na 4 RAE muškarca, a 5 ispitanika/ica iz većinske populacije. Također je vidljivo odstupanje u broju ispitanika/ica iz većinske populacije koji u radu savjetodavnih tijela sudjeluju po službenoj dužnosti, njih 15 za razliku od 5 RAE muškaraca i 4 RAE žene, dočim je u drugim kategorijama skoro izjednačena distribucija odgovora. Prethodno uočeni nerazmjeri moguće ukazuju na nepostojanje alociranih sredstava u proračunima, kojima bi se potaknula profesionalizacija, veća raspoloživost i odaziv sastancima te u konačnici djelotvornost i učinkovitost predstavnika/ica savjetodavnih ili radnih tijela koja se bave problemima RAE populacije pri tim razinama javne uprave.

13.Tablica: Trajanje mandata radnog ili savjetodavnog tijela i procedure nominiranja, izbora i imenovanja u radna i savjetodavna tijela

Koliko dugo traje mandat tog radnog ili savjetodavnog tijela		
	Postotak Ispitanika/ica	N
manje od 1 godine	5.6%	4
1 godina	4.2%	3
2-4 godine	53.5%	38
nema određenog trajanja mandata	36.6%	26
	Ispitanika/ica	71
	Ispitanici/ice koji nisu odgovorili	13

Prikupljeni su odgovori od 71 ispitanika/ice od uzorka od 84 ispitanika/ice, što indikativnost podataka dobivenih istraživanjem dodatno podupire, jer 84,2% ispitanika/ica time navodi da sudjeluje u nekom od radnih ili savjetodavnih tijela koja se bave problemima Roma, Aškala i Egipćana. Iz Tablice 13 vidljivo je da 4 ispitanika/ice sudjeluje u radnom ili savjetodavnom tijelu koje ima mandat manji od jedne godine; dok 3 ispitanika/ice navode da tijelo u čijem radu sudjeluju ima mandat od 1 godine. Da tijelo u čijem radu sudjeluju ispitanici/ice ima mandat od 2 do 4 godine tvrdi 38 ispitanika, dok 26

navodi da tijelo u kojem sudjeluju nema u vremenu ograničen mandat. Mada se ovim istraživanjem nije istraživala korelacija između mandata i tipa radnog ili savjetodavnog tijela obzirom na trajnost i narav, odnosno je li ono samo privremenog karaktera, radi li se o službi unutar jedinice javne uprave ili se pak radi o tijelu u koje se ulazi temeljem poznatih i transparentnih kriterija i procedura - što bi dalo pouzdanije indicije, dobiveni podaci ipak navode na mogući zaključak o važnosti transparentnosti provođenja procesa nominacije, izbora i imenovanja temeljem jasnih kriterija i obaveza onih koji sudjeluju u tim radnim tijelima kako bi se osim načela legalnosti zadovoljilo i načelo legitimnosti predstavnika/ica RAE populacije. Obzirom da se radi o relativno malom broju radnih i savjetodavnih tijela koja imaju mandat do jedne godine za pretpostaviti je da je procedura nominacije, izbora i imenovanja pojednostavljene radi efikasnosti. Istraživanjem je utvrđeno da je 53.5% radnih i savjetodavnih tijela sa trajanjem mandata od 2 do 4 godine, te da čak 36,6% radnih i savjetodavnih tijela koja djeluju bez ograničenog trajanja mandata. Razmatrajući prikupljene podatke koji su opisani u Tablici 13.1, moguće je zaključivati na temelju indiciranog trenda da u svim slučajevima, kako onima koji se odnose na tijela privremenog karaktera, tako i onima koji se odnose na tijela sa trajanjem mandata od 2 do 4 godine, jeste važno poticati participaciju većine ako ne već i ukupne Romske (RAE) manjinske zajednice u izboru njihovih predstavnika/ica u ta radna i savjetodavna tijela, te time poticati dioništvo (RAE) manjinske zajednice u javnim poslovima. Javna uprava i drugi relevantni dionici su pozvani to činiti u svim formama i postupcima koje provode u cilju uključivanja RAE predstavnika/ica u radna ili savjetodavna tijela.

13.1. Tablica: Procedure nominiranja, izbora i imenovanja u radna i savjetodavna tijela

Kakva procedura vam je omogućila da se uključite u rad tog ili tih savjetodavnih tijela			
	RAE Ž	RAE M	Ostali
Po službenoj dužnosti sudjelujem u tom tijelu	1	3	10
Imenovan/a sam od nadležnih u javnoj administraciji	9	7	8
Izbori su provedeni između više ljudi	5	6	4
Pozvali su me poznati koji su već uključeni	4	1	2
Ne znam postoji li propisana procedura	0	0	1
Propisana procedure ne postoji	0	0	0
Ostalo - navedite kako	4	3	3
Ispitanika/ica	23	20	28
Ispitanici/ice koji nisu odgovorili	0	0	13

U Tablici 13.1 distribucija odgovora ukazuje na to da je 16 predstavnika/ica RAE populacije u radna ili savjetodavna tijela imenovano od nadležnih u javnoj upravi; da je njih 4 u tim ulogama po službenoj dužnosti, a čak 5 ispitanika/ica je u rad savjetodavnih tijela uključeno na poziv poznatih osoba, što iznosi 53,49% od ukupno 43 ispitanika/ice koji se deklariraju kao RAE. Od ispitanika/ica koji se deklariraju kao pripadnici/ice većinske populacije, njih 18 je u toj ulozi po osnovu imenovanja od nadležnih u javnoj upravi ili po službenoj dužnosti, dok su 2 ispitanika/ice iz tog razreda naveli da su uključeni na poziv poznatih osoba u ta savjetodavna tijela, što čini 71.43% od 28 ispitanika/ica iz reda

većiinske populacije koji su odgovorili na ovo pitanje. Unatoč relativno malom uzorku, dobiveni podaci jesu relevantni, jer u Tablici 13, čak 71 (84,2%) ispitanika/ica navodi da sudjeluje u nekom od radnih ili savjetodavnih tijela koja se bave problemima Roma, Aškala i Egipćana, te moguće ukazuju na pojavu netransparentnih procedura, a svakako na prakse koje u postupcima nominiranja, izbora i imenovanja predstavnika/ica RAE populacije u savjetodavna tijela nisu uključujuće i osnažujuće za RAE zajednicu u cijelosti.

Slijede odgovori navedeni kao "Ostalo":

RAE Ž

Bila sam romski koordinator na projektu a onda me je Opština zaposlila na mesto zastupnika za nacionalne manjine.

Na osnovu konkursa koje je izdalo ministarstvo za ljudska i manjinska prava . Predložena sam od strane NVO Fondacija za stipendiranje Roma i imala sam podršku i preporuku NVO koji se bave pitanjem Roma i Egipćana.

Na osnovu javnog konkursa, preporuka od strane Centra za romske inicijative i Fondacije za stipendiranje Roma (član radne grupe za izradu Strategije za poboljšanje položaja RAE populacije u Crnoj Gori 2012 (politika Vlade Crne Gore prema romskoj manjini).

*Članica Romskog i Egipćanskog Savjeta na osnovu izbora više ljudi (RAE populacija).
Javni konkurs.*

RAE M

Zaposlen sam na konkursu (Zastupnik manjinskih zajednica).

Predložen od strane kolega (Savet za zapošljavanje).

Obavljam funkciju zamenika predsednice Skupštine opštine Barajevo

U odbor za Rome pri vijeću ministara BiH sam bio zamjena za jednog člana koji je preminuo.

U komisije pri općinskom vijeću sam predložen od općinskih vijećnika.

Ostali

Javni konkurs.

Zaposlen/a putem javnog natječaja.

14. Tablica: Stupanj obrazovanja ispitanika/ica obzirom na rodnu i manjinsku zastupljenost

Koji stupanj obrazovanja ste završili - stekli				
	RAE Ž	RAE M	Ostali	
Nezavršena osnovna škola	0	0	0	
Osnovna škola	1	1	0	
Program osposobljavanja	0	0	0	
Srednja škola	10	8	4	
Viša škola-Veleučilište	4	2	2	
Fakultet	5	9	22	
Magisterij	3	0	0	
Doktorat	0	0	0	
Ispitanika/ica	23	20	28	
Ispitanici/ice koji nisu odgovorili	0	0	13	

Iz prikupljenih odgovora u Tablici 14 su podaci o stupnju obrazovanja ispitanika/ica u kategorijama, kako slijedi: RAE žene, RAE muškarci te u većinskoj populaciji ispitanika/ica, od kojih 13 nije odgovorilo na pitanje. Skoro je obrnuto proporcionalan omjer onih koji su završili fakultetsko obrazovanje između promatranih kategorija. U većinskoj populaciji 22 ispitanika/ice navodi da ima završen fakultet; RAE žene navode da ih 5 ima fakultetsku naobrazbu. Indikativan je i omjer između RAE muškaraca koji su završili fakultetsko obrazovanje, njih 9 u odnosu na ispitanike/ice iz većinske populacije. Dobiveni podaci ukazuju na znatno manji broj visoko obrazovanih RAE žena, kako u odnosu na ispitane RAE muškarce (skoro upola manje je fakultetski obrazovanih RAE žena), tako i u odnosu na većinsku populaciju, u odnosu na koju samo $\frac{1}{5}$ ispitanih RAE žena navodi da ima fakultetsku naobrazbu. Ovakva obrazovna struktura navodi na potrebu za propitivanjem javnih politika kojima se potiče obrazovanje RAE žena. Uočljiv je nerazmjer između onih koji su završili srednjoškolsko obrazovanje u kategorijama ispitanika/ica RAE žena (10) i RAE muškaraca (8) i većinske populacije (njih 4). Iz ovoga je moguće zaključiti da postoji potreba da se u svim savjetodavnim i radnim tijelima koja se bave problemima Roma, Aškala i Egipćana osobita pozornost obrati na kvalitetu procesa priprema za sastanke tih savjetodavnih i radnih tijela, te da se osobita pozornost u radu posveti politikama za osnaživanje RAE predstavnika kojima će se mogući dispariteti moći vezani na razlike u obrazovnoj strukturi s vremenom umanjivati i otklanjati.

15.Tablica: Kriteriji za uključivanje u rad radnih ili savjetodavnih tijela prema rodnoj i manjinskoj pripadnosti

Prema kojem kriteriju smatrate da ste uključeni u rad tog radnog ili savjetodavnog tijela ili tih tijela			
	RAE Ž	RAE M	Ostali
1. stručna sprema	1	3	5
2. iskustvo rada na toj problematici	13	10	8
3. stručna sprema i iskustvo rada na toj problematici	12	8	17
4. dobra povezanost sa političkim strankama/partijama	3	7	6
5. poznanstvo sa drugim ljudima u tom tijelu	3	5	5
6. povezanost sa romskom (RAE) zajednicom	17	9	9
7. ne postoji nitko drugi tko predstavlja romsku (RAE) zajednicu	3	2	0
8. slučajnost	0	1	0
9. po službenoj dužnosti	1	6	16
10. ni jedno od ponuđenog	0	0	2
Ispitanika/ica	23	20	28
Ispitanici/ice koji nisu odgovorili	0	0	13

Podaci u Tablici 15 dobiveni su tako da je svatko od ispitanika/ica imao mogućnost odabrati više ponuđenih odgovora. Najviše RAE žena, njih 17, potvrdno je odgovorilo na tvrdnju da su u radna i savjetodavna tijela koja se bave problemima Roma, Aškala i Egipćana pozvane na sudjelovanje zbog

povezanosti sa RAE zajednicom, te njih 13 zbog iskustva rada na toj problematici. Dok je samo 1 RAE žena izabrala stručnu spremu, a 12 ispitanica iz razreda RAE žena potvrdno je odgovorilo da su uključene zbog stručne spreme i iskustva rada na toj problematici. Ovi podaci uvelike korespondiraju sa podacima dobivenim u Tablici 14 iz koje je vidljiv nerazmjerni broj fakultetski obrazovanih RAE žena u odnosu na ispitanice RAE muškarce, a osobito u odnosu na većinsku populaciju ispitanika/ica,

Za razliku od 17 RAE žena koje smatraju da su u rad savjetodavnih tijela uključene zbog povezanosti sa RAE zajednicom, tek 9 RAE muškaraca i 9 ispitanika/ica iz reda većinske populacije smatra da je zbog istog razloga uključeno u rad radnih ili savjetodavnih tijela koja se bave problematikom RAE populacije. Taj podatak je time značajnije istaknuti jer to ukazuje na to da samo polovina RAE muškaraca smatra da je jedan od razloga njihovog sudjelovanja u tim radnim ili savjetodavnim tijelima povezanost sa RAE zajednicom, dočim je u razredu većinske populacije broj potvrdnih odgovora na ovu tvrdnju 9, što je tek $\frac{1}{3}$ od broja onih koji su odgovorili na ovo pitanje.

U slučaju dobre povezanosti sa političkim strankama kao razlog za uključivanje u radna ili savjetodavna tijela koja se bave problemima RAE populacije dobiveni podaci također ukazuju na to da tek 3 RAE žene smatra dobru povezanost sa političkim strankama kriterijem za njihovo uključivanje, u odnosu na 7 RAE muškaraca i 6 ispitanika/ica iz većinske populacije. Mada se ovo istraživanje nije bavilo time, dobiveni podaci navode da je prihvatljivo sudjelovanje RAE žena u javno-političkom životu temeljem iskustva ili kombinacije iskustva i obrazovanja ukoliko se RAE žene bave "svojim pitanjima", zanimljivo bi bilo sagledati kolika i kakva participacija je omogućena RAE ženama da se uključe u kreiranje i drugih javnih politika, te koliko je prostor otvoren za njihov aktivniji angažman u onim političkim organizacijama i strukturama koje imaju veći pristup političkoj moći, kao što ga imaju RAE muškarci i ostali.

Percepcija uloge, kvaliteta i efikasnosti

16.Tablica: Procjena vlastite uloge u radu radnih ili savjetodavnih tijela

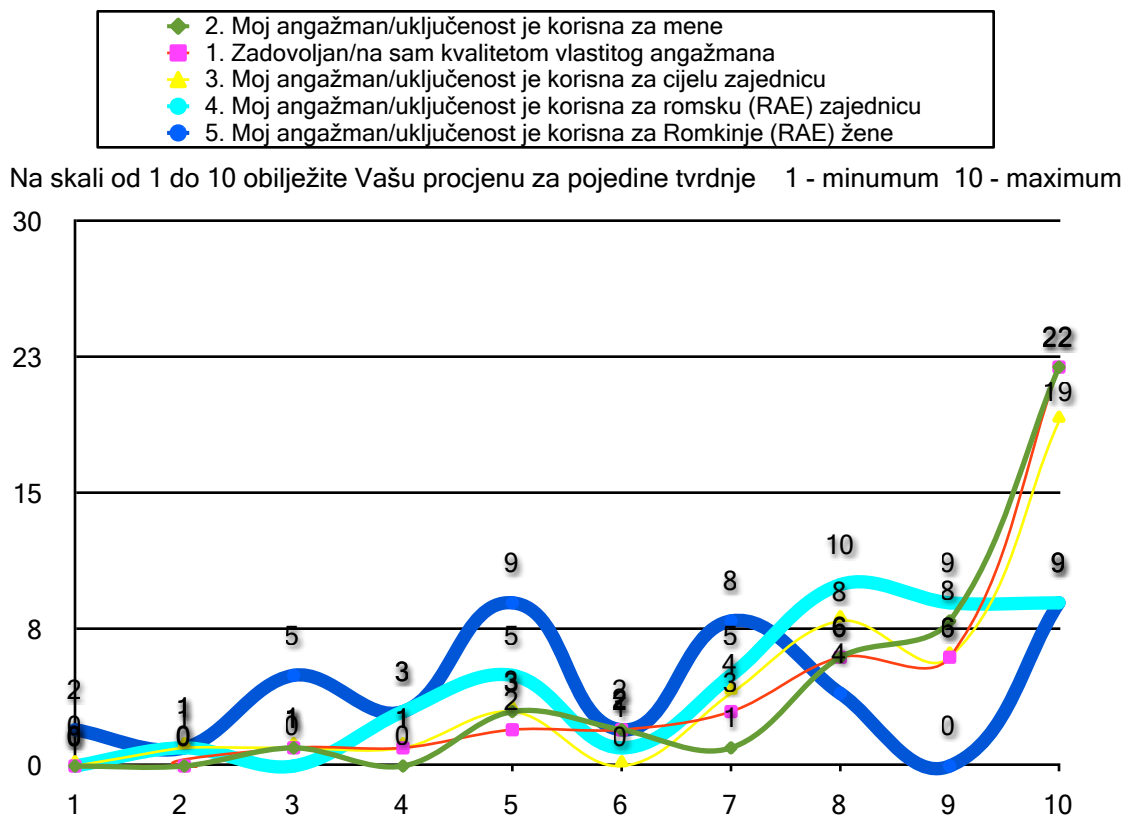
U Tablici 16 ispitanici/ice su imali mogućnost za svaku tvrdnju izabrati jedan odgovor na skali od 1 do 5, a podaci su prikaz distribucije odgovora samo za one koji su se deklarirali kao Romi/kinje, Aškali/inje, Egipćani/ke. Ukupno je odgovorilo 43 ispitanika/ice. Podaci su sortirani prema broju odgovora "sasvim točno" u svim tvrdnjama. Tako skalirani podaci ukazuju da najveći broj ispitanika/ica iz reda RAE populacije, njih 28, smatra svojom ulogom u radnim i savjetodavnim tijelima "educiranje romske (RAE) zajednice o mogućim rješenjima problema"; 27 RAE ispitanika/ica smatra da je njihova uloga "rješavanje stvarnih problema romske (RAE) zajednice", a 26 njih smatra svojom ulogom "mobiliziranje romske (RAE) zajednice oko rješavanja stvarnih problema". Po 24 ispitanika/ice iz reda RAE populacije svojom ulogom smatra "praćenje primjene pozitivnih zakonskih i strateških dokumenata" i "povezivanje svih predstavnika/ica romske (RAE) zajednice oko rješavanje stvarnih problema", dok njih 23 svoju ulogu vidi kao "informiranje romske zajednice o odlukama i planovima tijela".

Samo 16 ispitanika/ica iz reda RAE populacije smatra da je njihova uloga doprinos "unapređenju postojećih zakonskih i strateških dokumenata", te samo 15 ispitanika/ica svoju ulogu vidi kao

“stvaranje pozitivnih zakonskih i strateških dokumenata”. Indikativno je da skoro upola manje ispitanika/ica iz reda RAE populacije svoju ulogu vidi u ove dvije kategorije, jer to ukazuje između ostalog na teme kojima se bave RAE predstavnici/ice u tim radnim i savjetodavnim tijelima. Taj podatak ukazuje na razinu moći koju prakticiraju RAE predstavnici/ice u tim radnim i savjetodavnim tijelima kad je riječ o kreiranju političkog i programskog okvira za javne politike koje se odnose na probleme RAE populacije. Ovi podaci vrlo konzistentno korespondiraju sa podacima i tumačenjima tih podataka o obrazovnoj strukturi (Tablica 9), zatim podacima o percepcijama kriterija za sudjelovanje (Tablica 15) zbog kojih RAE predstavnici/ice misle da su uključeni/e u radna i savjetodavna tijela koja se bave problemima Roma, Aškala i Egipćana, kao i podacima o procedurama nominiranja, izbora i imenovanja u radna i savjetodavna tijela (Tablica 13.1).

Iz podataka ispitanika/ica čiji odgovori su prikazani u ovoj tablici, moguće je zaključivati da RAE predstavnici/ice svoju ulogu primarno vide u transmisiji informacija o rješenjima sadržanima u javnim politikama, koje su donijeli, ili na čije stvaranje su utjecali drugi; zatim svoju ulogu vide u sferi mobiliziranja i povezivanja, a radi praćenja provedbe javnih politika - što je samo drugi vid instrumentalizacije koji im ne jamči proaktivnu i emancipirajuću ulogu kao predstavnicima/icama RAE populacije u savjetodavnim tijelima pri javnoj upravi. Tek na posljednjem mjestu u tom slijedu RAE predstavnici/ice vide svoju ulogu kroz “doprinos unapređenju postojećih zakonskih i strateških dokumenata”, te “stvaranju pozitivnih zakonskih i strateških dokumenata”.

II. Grafikon: Korisnost angažmana

Grafikon II prikazuje odgovore ispitanika/ica samo iz reda RAE populacije, a odgovorilo je 43 ispitanika/ice. Grafikon 17 prikazuje distribuciju odgovora tvrdnje na skali od 1 do 10, na kojoj je 1 minimum. Tvrdnje su: Moj angažman/uključenost je korisna za Romkinje (RAE) žene; Moj angažman/uključenost je korisna za romsku (RAE) zajednicu; Moj angažman/uključenost je korisna za cijelu zajednicu; Zadovoljan/na sam kvalitetom vlastitog angažmana; Moj angažman/uključenost je korisna za mene.

U 2 od 5 tvrdnji je vidljiva razlika u distribuciji odgovora u odnosu na druge tvrdnje. To su tvrdnje “Moj angažman/uključenost je korisna za Romkinje (RAE) žene” i “Moj angažman/uključenost je korisna za romsku (RAE) zajednicu”, jer su distribuirani odgovori zakrenuti više u lijevo prema manjim vrijednostima na skali, nego što je to slučaj sa drugim tvrdnjama. Temeljem razmatranja podataka u Tablici 16 koja daje percepcije vlastite uloge u radu savjetodavnog tijela, ovakve percepcije i pomak u distribuciji odgovora u lijevo lako su shvatljive.

17.Tablica: Šta bi Vam pomoglo da budete zadovoljniji kvalitetom vlastitog angažmana

Šta bi Vam pomoglo da budete zadovoljniji kvalitetom vlastitog angažmana	
Kategorija	N
više projekata za RAE	5
veći općinski budžet	4
međusektorska suradnja	4
muški da shvate žene	2
češće sastajanje	2
definirane mjere i budžet	2
koordinacija	2
informiranost o zakonima	2
engleski jezik	1
više seminara	1
razumijevanje RAE problema	1
da ima više žena	1
više aktivnosti države	1
održati izborna obećanja	1
više donatorske pomoći jugu SR	1
projekti rodno senzitivni	1
podrška svih RAE progr.	1
više za soc. programe	1
uključenost u javni život	1
definirana uloga savjeta	1
umreženost RAE NVO	1
konzultacije sa ljudima	1
pravodobnost i priprema	1
profesionalizam	1
Nekategorizirano	10

Tablica 17 prikazuje odgovore na pitanje koje je postavljeno kao otvoreno, odgovorilo je 62 ispitanika/ice, a 22 nisu odgovorili na ovo pitanje. Odgovori su kategorizirani i potom prikazani tako da su u gornjim redovima dane one kategorije koje se najčešće ponavljaju. Uočljivo je da većina ispitanika/ica

misli kako će više projekata ciljanih na boljitak RAE zajednice doprinijeti tome da budu zadovoljniji kvalitetom vlastitog angažmana.

Više budžetskih sredstava na općinskoj razini alociranih za zadovoljavanje potreba RAE zajednice je na drugom mjestu po učestalosti pojavljivanja u odgovorima, dok je međusektorska suradnja slijedeća u nizu po učestalosti pojavljivanja u odgovorima. Nekategorizirano je ostalo 10 odgovora iz razloga što je umjesto odgovora upisana kosa crta ili u odgovoru nije spomenuta niti jedna prepreka.

18.Tablica: Kvaliteta rada, efikasnost, priprema za sastanke, logistička podrška radnom ili savjetodavnom tijelu

U tablici 18 dana su dva tablična prikaza. Tablica 18.1 daje uvid u distribuciju odgovora svih ispitanika koji su pristupili anketi, a Tablica 18.2 daje uvid u distribuciju odgovora RAE žena koje su pristupile anketi.

18.1. Tablica: Distribucija odgovora svih ispitanika koji su pristupili anketi

Kako procjenjujete slijedeće aspekte rada u radnom ili savjetodavnom tijelu ili tijelima				
	1 nedovoljno dobro	2 donekle zadovoljavajuće	3 potpuno zadovoljavajuće	N
Općenito/generalno procjena rada	5	43	23	71
Efikasnost logističke podrške tom tijelu / tijelima od strane odgovornih	13	37	21	71
Kvaliteta izvještavanja o radu i provedbi planova	10	37	24	71
Redovitost održavanja sastanaka	10	34	27	71
Zainteresiranost članova/ica za aktivni doprinos	16	33	22	71
Važnost i aktualnost tema na dnevnom redu sastanaka	5	33	33	71
Kvaliteta radnih materijala za rasprave na sastancima	8	32	31	71
Kvaliteta rasprava na sastancima	12	30	29	71
			Ispitanika/ica	71
			Ispitanici/ice koji nisu odgovorili	13

U Tablici 18.1. odgovorilo je 71 ispitanika/ica od ukupnog uzorka, a 13 ispitanika/ica nije odgovorilo na ovo pitanje. Odgovori su sortirani tako da se tvrdnje u stupcu “donekle zadovoljavajuće” sa najviše odgovora nalaze u gornjim redovima, zatim je isto urađeno i sa onim tvrdnjama na koje je odgovoreno “nedovoljno dobro”. Iz distribucije ponuđenih odgovora je vidljivo da je “Općenitim radom” radnih ili savjetodavnih tijela nezadovoljno skoro 48 ispitanika/ica; zatim slijedi “Efikasnost logističke podrške tom tijelu / tijelima od strane odgovornih”, čime je nezadovoljno 50 ispitanika/ica; 49 ih je nezadovoljno razinom “Zainteresiranosti članova/ica za aktivni doprinos”. Nadalje, “Kvalitetom izvještavanja o radu i provedbi planova” je nezadovoljno 47 ispitanika/ica; “Redovitost održavanja sastanaka” kao nezadovoljavajuću vidi 44 ispitanika/ice.

18.2. Tablica: Distribucija odgovora odgovora RAE žena koje su pristupile anketi

Kako procjenjujete slijedeće aspekte rada u tom radnom ili savjetodavnom tijelu ili tijelima				
	1 nedovoljno dobro	2 donekle zadovoljavajuće	3 potpuno zadovoljavajuće	N
Općenito/generalno procjena rada	1	14	8	23
Kvaliteta izvještavanja o radu i provedbi planova	4	13	6	23
Efikasnost logističke podrške tom tijelu / tijelima od strane odgovornih	4	13	6	23
Zainteresiranost članova/ica za aktivni doprinos	4	13	6	23
Kvaliteta radnih materijala za rasprave na sastancima	3	13	7	23
Kvaliteta rasprava na sastancima	2	13	8	23
Redovitost održavanja sastanaka	5	11	7	23
Važnost i aktualnost tema na dnevnom redu sastanaka	3	9	11	23
			Ispitanika/ica	23
			Ispitanici/ice koji nisu odgovorili	0

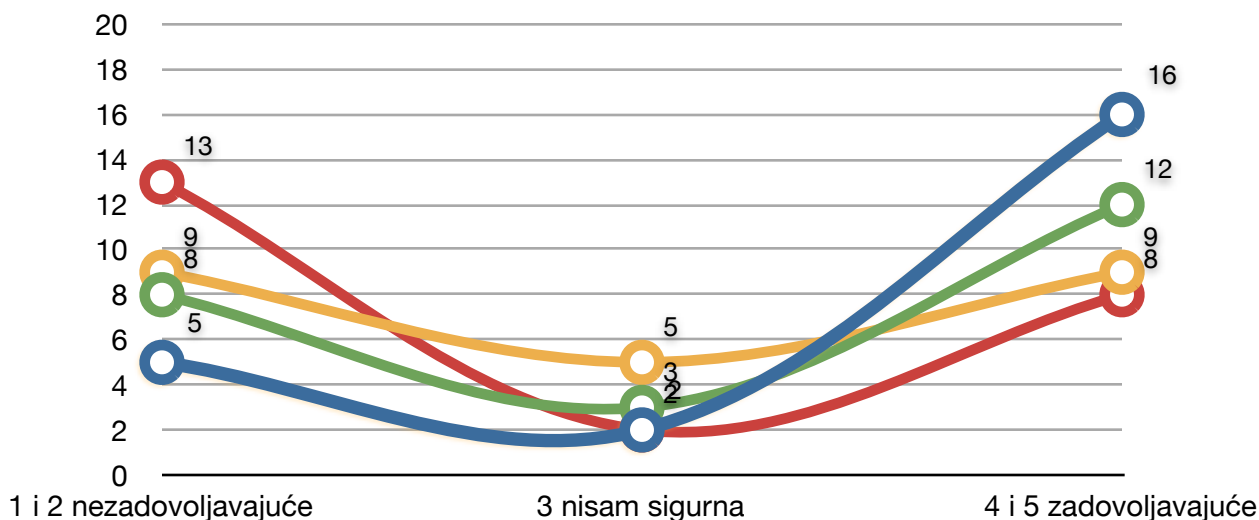
U Tablici 18.2 odgovorilo je 23 ispitanice iz reda RAE žena koje su pristupile anketi. Odgovori su sortirani tako da se tvrdnje u stupcu “donekle zadovoljavajuće” sa najviše odgovora nalaze u gornjim redovima, zatim je isto urađeno i sa onim tvrdnjama koje na koje je odgovoreno “nedovoljno dobro”. Iz distribucije ponuđenih odgovora je vidljivo da je “Općenitim radom” radnih ili savjetodavnih tijela nezadovoljno 15 ispitanica. Nadalje, “Kvalitetom izvještavanja o radu i provedbi planova” je nezadovoljno 17 ispitanika/ica; što je slučaj i sa tvrdnjom koja se odnosi na “Efikasnost logističke podrške tom tijelu / tijelima od strane odgovornih”, “Zainteresiranosti članova/ica za aktivni doprinos”

Podaci o nezadovoljstvu različitim aspektima rada radnih i savjetodavnih tijela prikazanih u tablicama 18.1 i 18.2, a osobito oni koji se odnose na razinu “Zainteresiranosti članova/ica za aktivni doprinos” govore i o mehanizmima koji se primjenjuju za proces nominiranja, izbora i imenovanja jer sudjelovanje u tim tijelima nema izravnu povezanost sa zajednicom koju predstavljaju, pa je time nejasna i mogućnost zajednice za opoziv svojih predstavnika/ica čijim radom nisu zadovoljni u potpunosti. Iz ovako distribuiranih percepcija ostaje svim dionicima otvoren poziv da se dodatno angažiraju kako bi se sa formalne razine sudjelovanja predstavnika RAE populacije kretali prema djelotvornim participativnim mehanizmima koji će zajamčiti i veću uključenost RAE zajednice, ali i efikasnost oformljenih radnih i savjetodavnih tijela, čemu će zasigurno doprinjeti jasnija odgovornost za efikasniju logističku podršku tim tijelima od strane nadležnih u javnoj upravi.

III. Grafikon: Procjena osjećaja moći u odlučivanju u radnom ili savjetodavnom tijelu od strane RAE žena

- Kako procjenjujete svoj osjećaj moći u odlučivanju u tom radnom / savjetodavnom tijelu
- Kolika je redovitost dolazaka Romkinja (RAE žena) na sastanke tog tijela
- Kako biste procijenili proaktivnost Romkinja (RAE žena) u radu tog tijela
- Kada ste isticali rodnu muško/žensku dimenziju problema na kakvu reakciju kolega ste nailazili

Distribucija odgovora RAE žena

Na pitanja u Grafikonu III su odgovarale samo RAE žene, a prikupljeno je 23 odgovora. Grafikon prikazuje distribuciju odgovora za svaku od 4 tvrdnje, na skali na kojoj je 1 nezadovoljavajuće; 2 donekle nezadovoljavajuće; 3 nisam sigurna; 4 pretežno zadovoljavajuće, te 5 potpuno zadovoljavajuće.

Tvrdnje za koje su ispitanice procjenjivale svoje odgovore su: “Kako procjenjujete svoj osjećaj moći u odlučivanju u tom radnom / savjetodavnom tijelu”; “Kolika je redovitost dolazaka Romkinja (RAE) žena na sastanke tog tijela”; “Kako biste procijenili proaktivnost Romkinja (RAE žena) u radu tog tijela”; “Kada ste isticali rodnu muško/žensku dimenziju problema na kakvu reakciju kolega ste nailazili” Iz distribucije odgovora je vidljivo da je 16 RAE žena osjećaj moći procjenjuje kao zadovoljavajući, a 5 njih kao nezadovoljavajući. Redovitost dolazaka Romkinja (RAE žena) na sastanke tog tijela 12 RAE žena smatra zadovoljavajućom a 8 ih to promatra kao nezadovoljavajuće. Zanimljiva je sasvim ujednačena distribucija odgovora na pitanje kako procjenjuju proaktivnost Romkinja (RAE žena) u radu tog tijela, jer ih 9 smatra da je to zadovoljavajuća dimenzija, a 9 ih smatra istu nezadovoljavajućom. Zamjetan je neznatan pomak u lijevo pri procjenjivanju reakcija kolega u situacijama kada su isticali rodnu dimenziju razmatranog problema, te 13 RAE žena ističe to kao nezadovoljavajuće, a 8 ih ističe to kao zadovoljavajuće.

Ovakva distribucija odgovora koji se odnose na percipiranje vlastite moći u radnim i savjetodavnim tijelima je zanimljiva, osobito ako se ovi podaci stave u korelaciju sa podacima razmatranima u Tablici 16, u kojoj je podatak da samo 16 ispitanika/ica iz reda RAE populacije smatra da je njihova uloga doprinos “unapređenju postojećih zakonskih i strateških dokumenata”, a samo 15 ispitanika/ica svoju ulogu vidi kao “stvaranje pozitivnih zakonskih i strateških dokumenata”. Ova korelacija je zanimljiva stoga jer ukazuje između ostalog na teme kojima se RAE predstavnici/ice bave u tim radnim i savjetodavnim tijelima i sukladno tome su više rangirane percepcije njihovih uloga vezanih na zadaće distribucije i transmisije informacija o javnim politikama usmjerenim na zadovoljavanje interesa i potreba RAE populacije koje donose drugi.

Kao što je objašnjeno u Tablici 16, ti podaci ukazuju na razinu moći koju prakticiraju RAE predstavnici/ice u tim radnim i savjetodavnim tijelima kad je riječ o kreiranju političkog i programskog okvira za javne politike koje se odnose na probleme RAE populacije.

19.Tablica: Prepreke većoj redovitosti dolazaka Romkinja (RAE žena) na sastanke radnih ili savjetodavnih tijela

Šta je prepreka većoj redovitosti dolazaka Romkinja (RAE) žena na sastanke radnih ili savjetodavnih tijela	
Kategorija	N
nezainteresiranost	5
obaveze u obitelji	4
u radu tih tijela nema akcije pa to ne djeluje motivirajuće	4
nemamo moć odlučivanja	3
žene nemaju inicijativnost	3
slaba obrazovanost	2
nema naknada za putne troškove	2
neinformiranost o zakonima i procedurama	2
simboličnost sudjelovanja	1
nepoštivanje rokova	1
nepismenost	1
nema sastanaka tih tijela	1
Nekategorizirano	3

Pitanje je postavljeno kao otvoreno, odgovorilo je 32 ispitanice/ice, a 52 muška ispitanika nisu odgovarali na ovo pitanje. Odgovori su kategorizirani i potom prikazani tako da su u gornjim redovima dane one kategorije koje se najčešće ponavljaju.

Uočljivo je kako je nezainteresiranost najčešće isticana prepreka u analiziranim odgovorima, a potom po učestalosti pojavljivanja u odgovorima su istaknute obiteljske obaveze prema mužu i djeci, nakon čega ispitanice u 4 navrata navode da u tim tijelima nema niti akcije te da stoga nije niti motivirajuće dolaziti na sastanke tih tijela. U 3 odgovora se pojavljuje objašnjenje kako Romkinje nemaju moć odlučivanjem, a zatim se u istom broju pojavljuje i iskaz prema kojem žene nemaju inicijativnost pa se zbog toga i ne pojavljuju na sastancima. Nenadoknađivanje putnih troškova, slaba razina obrazovanosti, kao i neinformiranost o zakonima i procedurama se pojavljuju 2 puta u analiziranim odgovorima. Nekategorizirana su ostala 3 odgovora iz razloga što je umjesto odgovora upisana kosa crta ili u odgovoru nije spomenuta niti jedna prepreka.

Konzultativni mehanizmi i prakse predstavnika/ica Roma, Aškala i Egipćana u radnim ili savjetodavnim tijelima

20.Tablica: Proces konzultiranja sa drugima iz romske (RAE) zajednice oko pitanja koja se razmatraju u radnim ili savjetodavnim tijelima

Na koji način i kada se konzultirate sa drugima iz romske (RAE) zajednice oko pitanja koja se razmatraju u tijelu u čijem radu sudjelujete

	NE nije istina	ne mogu se odlučiti	DA to je istina	N
radim to jednom godišnje	39	3	1	43
nisam to radio/la do sada	38	4	1	43
nepotrebno je to raditi, ionako nikoga ne zanima	38	4	1	43
radim to samo kad me netko pita	37	3	3	43
radim to prije svakog sastanka ili zasjedanja	10	10	23	43
radim to periodično / kada su prigodna okupljanja	10	6	27	43
			Ispitanika/ica	43
			Ispitanici/ice koji nisu odgovorili	41

Na pitanja u Tablici 20 su odgovarali samo oni ispitanici/ice koji se deklariraju kao Romi, Aškali i Egipćani. Prikupljeno je 43 odgovora. Iz Tablice 20 je vidljivo da se 39 ispitanika/ica ne slaže sa tvrdnjom da se sa romskom (RAE) populacijom konzultira “jednom godišnje”. U odgovorima na tvrdnju “radim to prije svakog sastanka ili zasjedanja” potvrdno je odgovorilo samo 23 ispitanika/ice, a 27 ispitanika/ica iz reda predstavnika/ica Roma, Aškala i Egipćana u radnim ili savjetodavnim tijelima tvrdi da se konzultira “periodično prigodom prikladnih okupljanja”.

Iz dobivene distribucije odgovora u Tablici 20 može se zaključiti da se polovina predstavnika/ica RAE populacije konzultiraju sa onima čije interese zastupaju u radnim ili savjetodavnim tijelima. Obzirom da skoro polovina ispitanika/ica to ne čini, nameće se pitanje na koji način bi bilo moguće provoditi poželjne horizontalne konzultacije RAE predstavnika/ica sa pripadnicima i pripadnicama te manjinske skupine. Na ovakav zaključka navode i odgovori na otvoreno pitanje prikazani u Tablici 20.1., iz kojih je vidljivo da ne postoji mehanizam za provođenje horizontalnih konzultacija, a ispitanici smatraju da je neformalna komunikacija u raznim formama dostatna da se te konzultacije smatraju obavljenima. Ovim istraživanjem nisu prikupljane informacije od romske (RAE) populacije o tome kako vide učestalost i prikladnost konzultativnih procesa koje provode predstavnici/ice Roma, Aškala i Egipćana u radnim ili savjetodavnim tijelima, pa to ostaje kao mogućnost, i preporuča se aktivistima i aktivisticama u romskim organizacijama da te percepcije propitaju u nekom od budućih istraživanja na ovu ili sličnu temu.

20.1. Tablica: Ovdje možete dodatno objasniti bilo što vezano za odgovore na prethodno pitanje.

Ovdje možete dodatno objasniti bilo što vezano za odgovore na prethodno pitanje.	
Kategorija	N
Živim u romskom naselju	6
u stalnom kontaktu sa romskom populacijom	5
RAE populacija dolazi u našu kancelariju	3
ako ljudi traže mogu dobiti informacije	3
ako je nešto važno - konzultiram se	3
na seminarima informiram o tome što se događa	2
idem u RAE naselja ako je neka akcija	1
obilazim naselja vrlo često	1
ne konzultiram se jer sam od nedavno u tom tijelu	1
lideri Roma odbijaju komunikaciju	1
nemamo još sistem konzultacija	1
Nekategorizirano	5

Pitanje je postavljeno kao otvoreno, a nudilo je mogućnost ispitanicima da dodatno pojašne bilo što vezano za konzultativne procese koji su utvrđivani u Tablici 20. Odgovorilo je 24 ispitanika/ice. Odgovori su kategorizirani i potom prikazani tako da su u gornjim redovima dane one kategorije koje se najčešće ponavljaju.

Najčešće isticani oblik konzultativnog mehanizma u analiziranim odgovorima je činjenica da ispitanik/ica žive u romskom naselju i da su stalnom kontaktu sa romskom populacijom. Nakon toga po učestalosti pojavljivanja u odgovorima ispitanika/ica slijede tvrdnje da RAE populacija dolazi u našu kancelariju, te da RAE populacija dolazi u ured. U po 3 odgovora se pojavljuje objašnjenje da ukoliko netko traži može dobiti informaciju, te da ako je nešto važno obave se konzultacije. Pojedinačne tvrdnje su vidljive na dnu tablice. Nekategorizirano je ostalo 5 odgovora iz razloga što je umjesto odgovora upisana kosa crta ili u odgovoru nije spomenuta niti jedna prepreka.

ZAKLJUČCI

1. Vrsta angažmana

Iz distribucije odgovora vidljivo je da je rodna zastupljenost između RAE žena i muškaraca ujednačena u svim kategorijama, a postojeće razlike su neznatne da bi se na osnovu njih moglo zaključiti drugačije. Postoji međutim vidljiv nerazmjer između ispitanika/ica koji se deklariraju kao Romi u odnosu na ispitanike/ice iz razreda većinske populacije u kategoriji zaposlenih u javnoj upravi - u tijelu koje se bavi problemima Roma, Aškala, Egipćana.
2. Na kojoj razini je tijelo javne uprave koje se bavi problemima

Postoji primjetan nerazmjer između ispitanika/ica koji se identificiraju kao pripadnici RAE manjine u odnosu na većinsku populaciju, i to na zakonodavnoj i izvršnoj državnoj razini u kojima nema niti jedne zaposlene RAE osobe.
3. Na kojoj razini je radno ili savjetodavno tijelo u čijem radu sudjelujete

Iz distribucije odgovora moguće je uočiti manji broj uključenih predstavnika/ica promatranog manjinskog naroda na razinama na kojima se kreiraju zakonski prijedlozi i rješenja te ostale javne politike važne za društvo u cijelosti, a time i manjinske grupe. Sudjelovanje u savjetodavnim tijelima na lokalnim razinama govori u prilog većeg sudjelovanja RAE žena na ovim razinama (7 RAE žena u odnosu na 2 RAE muškarca).
4. Funkcija/položaj u savjetodavnom tijelu u odnosu na rodnu i manjinsku zastupljenost

Indikativan je veći broj predstavnika/ica većinske populacije u ulogama predsjedavajućih u tijelima koja se bave problemima RAE populacije, pa bi za očekivati bilo i da uz dodijeljenu predsjedavajuću ulogu RAE populacija ima i veći utjecaj na kreiranje agende i tijek rasprava, kao i veći osjećaj moći pri razmatranju rješenja problema koji se odnose na manjinsku zajednicu koju predstavljaju.
5. Sudjelovanje osoba u više savjetodavnih tijela prema rodnoj i manjinskoj zastupljenosti

Dobiveni podaci mogu indicirati dvojaku poruku, odnosno ukazivati na to da postoji međusektorski pristup u bavljenju RAE problemima jer iste osobe sudjeluju u više savjetodavnih ili radnih tijela, no, istovremeno mogu ukazivati i na zatvorenost i nemogućnost pristupa drugim predstavnicima i predstavnicima RAE populacije. Ista prizma se može primijeniti i na ispitanike/ice iz reda većinske populacije, s tim da ako se ne radi o međusektorskom pristupu, moguće je zaključivati da nadležna tijela javne uprave i zakonodavac u svojim službama nemaju osobe zadužene i nadležne za bavljenje problematikom romske populacije, nego se ti poslovi dodjeljuju istim osobama koje sudjeluju u više radnih ili savjetodavnih tijela, što može negativno utjecati na smanjenu raspoloživost i efikasnost osoba koji tu ulogu obnašaju u više savjetodavnih ili radnih tijela pri različitim resorima vlasti.
6. Angažman prema članstvu u različitim organizacijama

Dobiveni podaci mogu indicirati da RAE žene u tim savjetodavnim tijelima, zbog nepostajanja

stranačkog/partijskog zaleđa, imaju znatno manju moć u artikuliranju prioriteta i adekvatnih rješenja, nego li je to slučaj sa RAE muškarcima ili pripadnicima većinske populacije u istim savjetodavnim tijelima. Takve indicije su tim više relevantne, jer podaci iz Tablice 7 i Tablice 8 ukazuju da većina savjetodavnih ili radnih tijela u koje su RAE žene uključene jeste pri državnim zakonodavnim ili izvršnim razinama javne uprave. koja u tranzicijskim društvima u regiji nije profesionalizirana, nego njima upravljaju garniture postavljene od strane vladajućih političkih stranaka/partija.

7. Vrsta angažmana u radnom ili savjetodavnom tijelu prema vrsti naknada, rodnoj i manjinskoj zastupljenosti

Uočeni nerazmjeri moguće ukazuju na nepostojanje alociranih sredstava u proračunima, kojima bi se potaknula profesionalizacija RAE predstavnika/ica, njihova veća raspoloživost i odaziv sastancima te u konačnici djelotvornost i učinkovitost savjetodavnih ili radnih tijela koja se bave problemima RAE populacije pri tim razinama javne uprave.

8. Trajanje mandata radnog ili savjetodavnog tijela i procedure nominiranja, izbora i imenovanja u radna i savjetodavna tijela

Mada se ovim istraživanjem nije istraživala korelacija između mandata i tipa radnog ili savjetodavnog tijela obzirom na trajnost i narav, odnosno je li ono samo privremenog karaktera, radi li se o službi unutar jedinice javne uprave ili se pak radi o tijelu u koje se ulazi temeljem poznatih i transparentnih kriterija i procedura - što bi dalo pouzdanije indicije, dobiveni podaci moguće ipak navode na zaključak o važnosti transparentnosti provođenja procesa nominacije, izbora i imenovanja temeljem jasnih kriterija i obaveza onih koji sudjeluju u tim radnim tijelima kako bi se osim načela legalnosti zadovoljilo i načelo legitimnosti predstavnika/ica RAE populacije.

Obzirom da se radi o relativno malom broju radnih i savjetodavnih tijela koja imaju mandat do jedne godine za pretpostaviti je da je procedura nominacije, izbora i imenovanja pojednostavljene radi efikasnosti.

Razmatrajući prikupljene podatke koji su opisani u Tablici 13.1, moguće je zaključivati na temelju indiciranog trenda da u svim slučajevima, kako onima koji se odnose na tijela privremenog karaktera, tako i onima koji se odnose na tijela sa trajanjem mandata od 2 do 4 godine, jeste važno poticati participaciju većine ako ne već i ukupne Romske (RAE) manjinske zajednice u izboru njihovih predstavnika/ica u ta radna i savjetodavna tijela, te time poticati dioništvo (RAE) manjinske zajednice u javnim poslovima.

9. Procedure nominiranja, izbora i imenovanja u radna i savjetodavna tijela

Distribucija odgovora ukazuje na to da je 16 predstavnika/ica RAE populacije u radna ili savjetodavna tijela imenovano od nadležnih u javnoj upravi; da je njih 4 u tim ulogama po službenoj dužnosti, a čak 5 ispitanika/ica je u rad savjetodavnih tijela uključeno na poziv poznatih osoba, što iznosi ukupno iznosi 53,49% od ukupno 43 ispitanika/ice koji se deklariraju kao predstavnici/ice RAE populacije.

Od ispitanika/ica koji se deklariraju kao pripadnici/ice većinske populacije, njih 18 je u toj ulozi

po osnovu imenovanja od nadležnih u javnoj upravi ili po službenoj dužnosti, dok su 2 ispitanika/ice iz tog razreda naveli da su uključeni na poziv poznatih osoba u ta savjetodavna tijela, što čini 71.43% od 28 ispitanika/ica iz reda većinske populacije koji su odgovorili na ovo pitanje. Dobiveni podaci moguće ukazuju na pojavu netransparentnih procedura, a svakako na prakse koje u postupcima nominiranja, izbora i imenovanja predstavnika/ica RAE populacije u savjetodavna tijela nisu uključujuće i osnažujuće za RAE zajednicu u cijelosti.

10. Stupanj obrazovanja ispitanika/ica obzirom na rodnu i manjinsku zastupljenost

Dobiveni podaci ukazuju na znatno manji broj visoko obrazovanih RAE žena, kako u odnosu na ispitane RAE muškarce (skoro upola manje je fakultetski obrazovanih RAE žena), tako i u odnosu na većinsku populaciju, u odnosu na koju samo $\frac{1}{5}$ ispitanih RAE žena navodi da ima fakultetsku naobrazbu. Ovakva obrazovna struktura navodi na potrebu za propitivanjem javnih politika kojima se potiče obrazovanje RAE žena.

Uočljiv je i nerazmjer između onih koji su završili srednjoškolsko obrazovanje u kategorijama ispitanika/ica RAE žena (10) i RAE muškaraca (8) i većinske populacije (njih 4).

Iz ovoga je moguće zaključiti da postoji potreba da se u svim savjetodavnim i radnim tijelima koja se bave problemima Roma, Aškala i Egipćana osobita pozornost obrati na kvalitetu procesa priprema za sastanke tih savjetodavnih i radnih tijela, te da se osobita pozornost u radu posveti politikama za osnaživanje RAE predstavnika kojima će se mogući dispariteti moći vezani na razlike u obrazovnoj strukturi s vremenom umanjivati i otklanjati.

11. Kriteriji za uključivanje u rad radnih ili savjetodavnih tijela prema rodnoj i manjinskoj pripadnosti

Najviše RAE žena, njih 17, potvrdno je odgovorilo na tvrdnju da su u radna i savjetodavna tijela koja se bave problemima Roma, Aškala i Egipćana pozvane na sudjelovanje zbog povezanosti sa RAE zajednicom, te njih 13 zbog iskustva rada na toj problematici. Dok je samo 1 RAE žena izabrala stručnu spremu

Samo polovina RAE muškaraca smatra da je jedan od razloga njihovog sudjelovanja u tim radnim ili savjetodavnim tijelima povezanosti sa RAE zajednicom, dočim je u razredu većinske populacije broj potvrdnih odgovora na ovu tvrdnju 9, što je tek $\frac{1}{3}$ od broja onih koji su odgovorili na ovo pitanje.

U slučaju dobre povezanosti sa političkim strankama kao razlog za uključivanje u radna ili savjetodavna tijela koja se bave problemima RAE populacije dobiveni podaci također ukazuju na to da tek 3 RAE žene smatra dobru povezanost sa političkim strankama kriterijem za njihovo uključivanje, u odnosu na 7 RAE muškaraca i 6 ispitanika/ica iz većinske populacije.

Mada se ovo istraživanje nije bavilo time, dobiveni podaci moguće ukazuju da je sudjelovanje RAE žena u javno-političkom životu prihvatljivo temeljem iskustva ili kombinacije iskustva i obrazovanja ukoliko se RAE žene bave "svojim pitanjima", zanimljivo bi bilo sagledati kolika i kakva participacija je omogućena RAE ženama da se uključe u kreiranje i drugih javnih politika, te koliko je prostor otvoren za njihov aktivniji angažman u onim političkim organizacijama i strukturama koje imaju veći pristup političkoj moći, kao što ga imaju RAE muškarci i ispitanici/ice iz većinske populacije.

12. Procjena vlastite uloge u radu radnih ili savjetodavnih tijela
Indikativno je da skoro upola manje ispitanika/ica iz reda RAE populacije svoju ulogu vidi u doprinosu “unapređenju postojećih zakonskih i strateških dokumenata” i “stvaranju pozitivnih zakonskih i strateških dokumenata”, te je moguće da to ukazuje između ostalog na teme kojima se bave RAE predstavnici/ice u tim radnim i savjetodavnim tijelima i na razinu moći koju prakticiraju RAE predstavnici/ice u tim radnim i savjetodavnim tijelima kad je riječ o kreiranju političkog i programskog okvira za javne politike koje se odnose na probleme RAE populacije. Svoju ulogu RAE predstavnici/ice primarno vide u transmisiji informacija o rješenjima sadržanima u javnim politikama, koje su donijeli, ili na čije stvaranje su utjecali drugi; zatim svoju ulogu vide u sferi mobiliziranja i povezivanja, a radi praćenja provedbe javnih politika - što je samo vid instrumentalizacije koji im ne jamči proaktivnu i emancipirajuću ulogu kao predstavnicima/icama RAE populacije u savjetodavnim tijelima pri javnoj upravi.
13. Šta bi Vam pomoglo da budete zadovoljniji kvalitetom vlastitog angažmana
Uočljivo je da većina ispitanika/ica misli kako će više projekata ciljanih na boljitak RAE zajednice doprinijeti tome da budu zadovoljniji kvalitetom vlastitog angažmana. Više budžetskih sredstava na općinskoj razini alociranih za zadovoljavanje potreba RAE zajednice je na drugom mjestu po učestalosti pojavljivanja u odgovorima, dok je međusektorska suradnja slijedeća u nizu.
14. Kvaliteta rada, efikasnost, priprema za sastanke, logistička podrška radnom ili savjetodavnom tijelu
Iz distribuiranih percepcija ostaje svim dionicima otvoren poziv da se dodatno angažiraju kako bi se predstavnici/ice RAE populacije sa formalne razine sudjelovanja kretali prema djelotvornim participativnim mehanizmima koji će zajamčiti efikasnost radnih i savjetodavnih tijela i veću uključenost RAE zajednice, čemu će zasigurno doprinjeti jasnija odgovornost za efikasniju logističku podršku tim tijelima od strane nadležnih u javnoj upravi.
15. Proces konzultiranja sa drugima iz romske (RAE) zajednice oko pitanja koja se razmatraju u radnim ili savjetodavnim tijelima
Dobiveni podaci ukazuju da se polovina predstavnika/ica RAE populacije konzultiraju sa onima čije interese zastupaju u radnim ili savjetodavnim tijelima. Obzirom da skoro polovina ispitanika/ica to ne čini, nameće se pitanje na koji način bi bilo moguće provoditi poželjne horizontalne konzultacije RAE predstavnika/ica sa pripadnicima i pripadnicama te manjinske skupine. Na ovakav zaključak navode i podaci iz kojih je vidljivo da ne postoje mehanizmi za provođenje horizontalnih konzultacija, a ispitanici smatraju da je neformalna komunikacija u raznim formama dostatna da se te konzultacije smatraju obavljenima.

POLICY PREPORUKE

Izbjegavati pojavljivanje jedne osobe u više savjetodavnih ili radnih tijela pri različitim resorima izvršne vlasti - uvođenjem što više RAE predstavnika/ica u savjetodavna tijela - radi unaprijeđenja efikasnosti i raspoloživosti onih koji sudjeluju u radu radnih i

Pozivaju se političke stranke da u stranačka tijela uključe i predstavnice/ike RAE populacije te da artikuliraju stranačke programske ciljeve i politike za smanjenje socijalne isključenosti RAE populacije / osobito RAE žena.

Pozivaju se političke stranke da učine dostupnima politike za smanjenje socijalne isključenosti RAE populacije osobito na lokalnim razinama te da pokrenu socijalni dijalog o relevantnim politikama kojima kane unaprijediti sudjelovanje RAE žena u javno političkom životu..

Preporuča se svim razinama pri kojima su oformljena savjetodavna tijela u kojima sudjeluju i RAE predstavnici/ice da predvide i učine javno dostupnima podatke o budžetskim rashodima radnih ili savjetodavnih tijela koja se bave RAE problematikom.

Postupci imenovanja RAE predstavnika/ica u radna i savjetodavna tijela bi trebali biti provođeni na temelju jasnih i unaprijed poznatih kriterija, uz poticanje participacije većine ako ne već i ukupne Romske (RAE) manjinske zajednice u izboru njihovih predstavnika/ica u ta radna i savjetodavna tijela, te time poticanja dioništva (RAE) manjinske zajednice u javnim poslovima. Javna uprava i drugi relevantni dionici su pozvani to činiti u svim formama i postupcima koje provode u cilju uključivanja RAE predstavnika/ica u radna ili savjetodavna tijela, osobito ona koja nisu ad hoc radna ili savjetodavna tijela.

Javna uprava i drugi relevantni dionici su pozvani prilagoditi sadržaj i proces postupaka pripreme RAE predstavnika/ica za sudjelovanje u sastancima radnih ili savjetodavnih tijela kojima će se mogući dispariteti moći vezani na razlike u obrazovnoj strukturi s vremenom umanjivati i otklanjati.

Preporučuje se u tim postupcima propisati i zahtjevati izvještavanje o provodenim horizontalnim konzultacijama RAE predstavnika/ica sa relevantnim dionicima RAE populacije kako bi se poticalo RAE predstavnike/ice na participativne i osnažujuće konzultativne prakse

Javna uprava i svi drugi relevantni dionici koji se bave problemima RAE populacije su pozvani na veći angažman i sustavnije provođenje konzultativnih procesa, kako vertikalnih tako i horizontalnih, sa RAE predstavnicima/icama koji sudjeluju u radnim i savjetodavnim tijelima kako bi na taj način poticali njihovo značajnije sudjelovanje u kreiranju javnih politika koje se odnose na probleme RAE populacije.

Svim dionicima se preporučuje da se dodatno angažiraju kako bi se sa formalne razine sudjelovanja predstavnici/ice RAE populacije kretali prema djelotvornijim participativnim mehanizmima koji će zajamčiti i veću uključenost RAE zajednice, ali i efikasnost oformljenih radnih i savjetodavnih tijela,

ćemu će zasigurno doprinjeti jasnija odgovornost za efikasniju logistićku podršku tim tijelima od strane nadležnih u javnoj upravi.